

Oponentský posudek diplomové práce

Předkladatel: Lukáš Malý

Název práce: Poetika prostoru v Alexandrijském kvartetu

Téma práce je zřejmé z názvu, po metodické stránce autor vychází především z teorie fikčních světů v Doleželově verzi a z některých tezí Wernera Wolfa, dílčím způsobem a lokálně je využito jistých konceptů několika dalších autorů (Bachtin, Hodrová, Češka, Jedličková ad.).

Můj dojem a mé dilema lze v zásadě shrnout následujícím způsobem: nemám vůči práci zásadních námitek a zároveň nenacházím postřehy, jež by zasloužily zvláště vyzdvihnout. Hlavní závěry práce zní, že prostor města je v *Kvartetu* zabarven subjektivitou a že Alexandrie zde vystupuje jako personifikovaná mocnost, která působí na své obyvatele. Pro každého, kdo knihu četl, jsou to závěry triviální, ale hned spěchám dodat, že to samozřejmě nemusí být na závadu – i po cestě k samozřejmostem se lze mnohé dozvědět. A to se u L. Malého v jistém směru plní, předkládá řadu dílčích úvah, které formuluje dosti přesně a kombinuje je s ohledem na celkovou argumentaci. Tyto úvahy se ovšem (souhrnně řečeno) netýkají poetiky Durrellovy knihy, nýbrž využívaných teoretických konceptů a jejich uplatnitelnosti; a jelikož jde zpravidla o úvahy krajně stručné, mohou mne přesvědčit o kompetenci autora při zacházení s příslušnými pojmy, ale nepřesvědčují mne obsahově. Suma sumárum, práce působí dojmem jistého teoretického *cvičení*, které splnilo svůj účel jakožto cvičení, nicméně pokud jde o uplatnitelnost této metodiky na tento předmět, vyvolává spíše skepsi.

K projednání při obhajobě navrhuji především kapitulu 4.2, věnovanou implicitní evokaci prostoru. (Nechci, aby to znělo sarkasticky, a není to tak míněno. Nicméně fakt, že toto téma, pro Durrella zjevně klíčové, je pojednáno na jedné stránce a v kapitole označené „Dodatek“, emblematicky vystihuje můj problém.) Autor správně konstatuje, že věta „Skočil z pátého patra“ „evokuje prostor, aniž by popisovala“ (str. 36). To má být námitka proti Slawinskému, podle něhož je popis nutným východiskem evokace prostoru. Lze ale namítnout, že příslušná věta neevokuje žádný *specifický, zvláštní* prostor – zatímco literárním prostorem se zpravidla míní zvláštní prostor (a pro něj lze tedy Slawinského tezi hájit dál). Když využijeme polaritu *typické-specifické, známé-zvláštní*, můžeme říct něco bližšího k implicitní evokaci prostoru u Durrella?

Drobnější připomínky, pochybnosti, otázky:

a) Str. 22: „Prostor, než začne plnit své funkce a nést významy, je nějak vytvořen.“ – nerozumím smyslu věty.

b) Str. 24: „První typ je dle Hrbaty odvozený od rovinné geometrie... Tato technika je zdrojem prostorové (geometrické) iluzivnosti. Druhý typ je založen na euklidovské geometrii a uskutečňuje se ustupováním od celku k detailu a od detailu k celku.“ – shrnutí (nezávisle na zdroji, který teď nedohledávám) je nesrozumitelné v mnoha ohledech zároveň, euklidovská geometrie *je* rovinná geometrie, není jasné, co má společného se vztahem celku

a detailu, není jasné, jak patří „nahore“ a „dole“ do rovinné geometrie, není vysvětleno, co je „geometrická iluze“ atd. – seznam opravdu nekončí.

c) Str. 26 (a jinde): „Popisy jsou evidentně velmi subjektivní“ – zde je ovšem jádro pudla. Jen v náčrtu: v jakém smyslu jsou „subjektivní“ gnostické symboly či jungiánské archetypy – a aniž bychom román interpretovali jejich „klíčem“, neměli bychom se těmito ohledy alespoň inspirovat? Či více při zemi: v jakém smyslu jsou „subjektivní“ dojmy vyvolávané živly – sluncem, mořem, větrem, zemí?

d) Str. 28-29: reference k P. Kořátkovi následuje po velmi jednoznačném vyhlášení nepřekonatelného *rozdílu* mezi fikčními a reálnými světy, Kořátko ovšem na poli teorie (filosofie) i praxe (lit. interpretace) soustavně hájí názor, že tento rozdíl žádnou absolutní platnost nemá.

e) Str. 31: „Popis B ... lze metaforicky označit jako telegrafický... Atribuce nejsou řazeny systematicky nebo paradigmaticky... Vypravěč/deskriptor ... těká mezi předměty popisu...“ Podobně níže, str. 33: „Vypravěčův zájem těká nahodile mezi jednotlivými stabilními objekty...“ Není jasné, zda „systematicky“ (v prvním citátu) je překlep, nebo je míněno „syntagmaticky“, pak by ale zas šlo o věcný omyl, každopádně vůbec není jasné, jak by atribuce *mohly* být řazeny paradigmaticky (pokud by tedy nešlo o analytické výroky či tautologie); samozřejmě tuším, kam autor míří, ale je nepříjemné, že právě zde, kde se dostal ke konkrétním textovým ukázkám, přesnost jeho vyjadřování selhává. – Čistě interpretačně pak namítám proti zdůrazněnému slovesu „těká“, čtenář má v popisech hlavně dojem *hustoty*, „návalu“, nikoli „přeskoků“.

f) Str. 34-35: Parentetické „chcete-li“, z něhož zde autor chce prokázat neobjektivitu vypravěče části *Mountolive*, v originále zní „so to speak“ (a českému „člověk naráz měl klamnou představu“ odpovídá „one had the illusion“), snad bylo přece jen na místě při takto vyhocené argumentaci pracovat s původním textem – anebo naopak jasně říct, zda argumentace visí na těchto gramatických jemnostech.

g) Str. 37: „Fikční svět románu Alexandrijský kvartet přesahuje prostor Alexandrie, ale ústřední prostor Alexandrie je natolik specifický a tato specifičnost je natolik akcentovaná, že jej lze považovat za samostatný fikční svět uvnitř světa románu.“ – Nikoliv, Alexandrii naprosto nelze považovat za samostatný fikční svět uvnitř světa románu.

h) Drobnosti: Místo „nedourčenosti“ autor hovoří výhradně o „nedoručenosti“. Pro mne nesrozumitelně též používá adjektivum „abstraktní“ (str. 30: „Už samo uvedení popisů jakožto krajinomalby je částečně metaforické, protože tyto krajinomalby nesestávají pouze z barev, ale z široké škály atributů vyvolávající abstraktní dojem.“; str. 33: „Alexandrii charakterizuje a doplňuje abstrakcemi“).

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení v rozmezí velmi dobře – výborně dle průběhu diskuse.